

رویکرد تطبیقی اعتقاد به مهدویت در اسلام و بهائیت با تأکید بر نظر امامین

انقلاب

نگین عبدلی^۱

چکیده

وجود دوره ای از تاریخ به نام آخرالزمان و باور به بازگشت منجی موعود و ویژگی های رویایی که از آن دوران در کتب مقدس و سنت های ادیان از جمله یهودیت، مسیحیت و اسلام ذکر شده، باعث اشتیاق فراوان پیروان ادیان برای درک آن دوران شده است؛ همین موضوع باعث شده تا افراد شیادی از این مسئله سوءاستفاده کرده و نسخه بدلی از منجی را به مردم ارائه کنند. از این رو سرکردگان بهائیت در پی تطبیق علی محمد شیرازی با مهدی موعودی برآمدند و این گونه کوشیدند که او را من یظهره اللهی

^۱ . طلبه سطح دو حوزه علمیه الزهرا (سلام الله علیها)، gmail.com@5011negisa

معرفی کنند که در منابع اسلامی گزارش شده است و وعده ظهورش را داده اند. اما با توجه به بیان ویژگی های مهدی موعود (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در روایات و عدم انطباق این خصوصیات با علی محمد شیرازی، ادعاهای پوچ باب آشکار شد. این نوشتار که به روش کتابخانه ای نگاشته شده است با مقایسه تطبیقی بین مهدویت بهائی و مهدویت اسلام و بیان نظرات امامین انقلاب وجه تمایز خود را نسبت به سایر مقالات مرتبط با این موضوع بیان میدارد.

واژگان کلیدی

باب، بهائیت، مهدویت

مقدمه

روایات پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ائمه اطهار (علیهم السلام) از جمله راه های اثبات نبوت است. برخی فرقه ها با استناد به روایاتی که بشارت ظهور موعود را می دهد، سعی در تطبیق خود با منجی آخرالزمان دارند. از جمله فرقی که سرکرده آن ادعای مهدویت دارد، بابیت است. بابیت فرقه ای است که با ادعای علی محمد شیرازی به پدید آمدن وی از مدعیان معاصر مهدویت است که ادعاهای بسیاری همچون ذکریت، بابیت، مهدویت، نبوت و الوهیت را در کارنامه خود دارد. او با وعده ظهور شخصی با عنوان «من لا یظهره الله» سبب پیدایش بهائیت شد.

از آنجایی که باور به مهدویت و ظهور منجی نجات بخش بشریت، روحیه امیدواری به آینده ای روشن را در انسان زنده می کند و باور به مهدویت به انسان سرخورده امید

می‌بخشد و این امیدواری ممکن است در بُعد ذهنی یعنی مجموعه تفکرات، تمایلات، انگیزه‌ها، عادات، خوی‌های مثبت و در بُعد عینی یعنی مجموعه اعمال، رفتارها، کنش‌ها و واکنش‌ها موثر باشد، پیروی از یک موعود باطل و واهی می‌تواند تمام زندگی فرد را تحت تاثیر قرار دهد. بنابراین این نوشتار با بیان ویژگی‌های درست و دقیق حضرت مهدی(علیه السلام) بر طبق آیات و روایات، مهدویت باب را رد کرده و هدف آن پاسخگویی به این سوال است که ویژگی‌های موعود چیست و چگونه می‌توان مدعیان دروغین را شناخت که با بیان نظرات امام خمینی (رحمه الله علیه) و مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) اهمیت این مسئله روشن تر می‌شود و تاکید بر اهمیت پاسخ به این سوالات است.

در خصوص پیشینه این موضوع مقالاتی نگاشته شده است؛ همچون «بحثی درباره آخرالزمان با نگاهی به دیدگاه بایان و بهائیان» نوشته آقای عبدالحسین فخاری که به دیدگاه بابیون درباره امام زمان (عج الله تعالی فرجه الشریف) پرداخته است. مقالات آقای دکتر محمد علی پرهیزگار با عناوین «نقد استناد بهائیان به آیات و روایات در اثبات مهدویت علی محمد شیرازی» و «پیشینه ادعاهای مهدویت، نسخ اسلام و الوهیت سران بابیت در جریان‌های حروفیه و نقطویه» و همچنین «بررسی و تحلیلی بر پیشینه شناسی بابیت و مهدویت علی محمد باب و رابطه آن با جریان‌های باطنی» که تماماً نقد ادعاهای باب و رد شبهات مربوط به مهدویت است. در کنار مقالات، کتاب‌های بسیاری هم درباره مهدویت به رشته تحریر درآمده است که از جمله آنان کتاب «گوشه‌ای از تناقضات و دروغ‌های بهائیت در خصوص امام دوازدهم (علیه السلام)» نوشته آقای حسن ارشاد و کتاب «دادگستر جهان» اثر آیت الله ابراهیم امینی است که به شیوه مناظره به نگارش درآمده است. در این کتاب آمده که اعتقاد

به وجود مهدی موعود (علیه السلام) و امام زنده غایب یک عقیده اسلامی است؛ عقیده ای که به وسیله اخبار متواتر و قطعی الصدور به اثبات رسیده و قابل تشکیک نمی باشد.

مقاله پیش رو با استناد به روایات متقن در صدد رد ادعای بهائیان در باره موعود آخرالزمان بر آمده و با آوردن نظر امامین انقلاب وجه تمایز خود را با سایر مقالات نشان داده است.

مفهوم شناسی - مهدویت

از لحاظ لغوی «مَهْدَوِیت» واژه‌ای عربی و از ریشه «مهدی» است که از اضافه شدن «ت» به «مَهْدَوِی» ساخته شده است. «مهدوی» به معنای مربوط بودن به «مهدی» است مانند واژه غَلَوِی و حَسَنِی. «ت» در واژه «مهدویت»، تائید است و به واسطه حذف شدن موصوف آمده است؛ یعنی در اصل «طَرِيقَةُ مَهْدَوِيَّة» یا مانند آن بوده است.^۱ در صدر اسلام هم واژه «مهدی» هم برای شخص هدایت شده و هم برای تجلیل از برخی افراد به کار می رفت؛ برای نمونه این عبارت درمورد پیامبر (صلی الله علیه و آله)، خلفای راشدین و امام حسین (علیه السلام) به کار رفته است.^۲

در اصطلاح دینی مهدویت یعنی روش، رفتار، فکر و عقیده‌ای که به حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) انتساب داشته باشد. پس مهدویت یعنی معتقد بودن به وجود حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف).^۳

^۱ . محسن الویری، گونه‌شناسی رویکردهای آموزه مهدویت در چهارچوب ظرفیت تمدنی، ص ۶۱

^۲ . جاسم حسین، تاریخ سیاسی غیبت امام دوازدهم، ص ۳۴

^۳ . حسن عمید، فرهنگ فارسی عمید، ج ۱، ص ۲۳۳

این واژه در بین شیعیان دوازده امامی به حجت بن الحسن، فرزند امام حسن عسکری (علیه السلام) اختصاص دارد. به اعتقاد آنان حجت بن الحسن شخصی است که پیامبر (صلی الله علیه و آله) وعده آمدنش را داده و در پایان تاریخ نجات بخش بشریت خواهد بود.

استفاده از واژه مهدی به معنای منجی و نجات بخش عمدتاً بر اساس احادیث نبوی است. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمودند: «الْمَهْدِي مِنْ وَلَدِي، وَجْهَةٌ كَالْكَوْكَبِ الدَّرِّي، وَاللَّوْنُ لَوْنُ عَرَبِي، وَالْجِسْمُ جِسْمُ إِسْرَائِيلِي، يَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا كَمَا مَلَأَتْ جَوْرًا، يَرْضَى بِخِلَافَتِهِ أَهْلُ السَّمَاءِ وَالطَّيْرِ فِي الْجَوْ: مهدی مردی از اولاد من است رنگ بدن او رنگ نژاد عرب و اندامش مانند اندام بنی اسرائیل است، در گونه راست وی خالی است که چون ستاره تابناکی بدرخشد. زمین را پر از عدل کند چنان که پر از ظلم شده باشد، ساکنان زمین و آسمان و پرندگان هوا در خلافت وی خشنود خواهند بود».^۱

بهائیت و ادعای مهدویت

از جمله مسائلی که بیانگر اهمیت «مسئله مهدویت» است، این است که در طول تاریخ، به نام کسانی برخورد می کنیم که با جعل و تطبیق نام «مهدی موعود» بر خود، و یا اطلاق این عنوان از سوی دیگران به آنها، داعیه های بزرگی داشته اند، که این خود یکی از ادله مهم در اصالت مهدویت است.

یکی از فرقه های جدا شده از اسلام بهائیت است که منکر وجود و میلاد مقدس امام زمان، حضرت حجت بن الحسن (عجل الله تعالی فرجه الشریف) است و به جای ایشان، علی محمد باب را امام زمان می داند.

^۱ . محمد ابن جریر طبری، دلائل الامامه، ص ۴۳۹

است که مسئله مهدویت در آن یک مسئله مبهم نیست؛ یک مسئله پیچیده‌ای که برای بشر قابل فهم نباشد، نیست؛ یک مسئله روشن است، مصداق واضحی دارد که این مصداق را می‌شناسیم، خصوصیتی از او را می‌دانیم، پدران او را می‌شناسیم، خانواده او را می‌شناسیم، ولادت او را می‌شناسیم، جزئیات آن را خبر داریم.^۱ همچنین در اهمیت این مسئله عنوان کردند:

«مسئله مهدویت در شمار چند مسئله اصلی در چرخه و حلقه معارف عالیه دینی است؛ مثل مسئله نبوت مثلاً، اهمیت مسئله مهدویت را در این حد باید دانست. چرا؟ چون آن چیزی که مهدویت مبشر آن هست، همان چیزی است که همه انبیاء، همه بعثت‌ها به‌خاطر آن آمدند و آن ایجاد یک جهان توحیدی و ساخته و پرداخته بر اساس عدالت و با استفاده از همه ظرفیت‌هایی است که خدای متعال در انسان به وجود آورده و قرار داده؛ یک چنین دورانی است، دوران ظهور حضرت مهدی (علیه السلام)».^۲

ایشان معتقدند تمام ادیان دیگر به منجی آخرالزمان اعتقاد دارند اما در مصداق آن دچار خطا شدند. نظر ایشان در این این است که: «همه بشریت متدین، منتظر مصلح است و همه مسلمین، منتظر مهدی موعودند».^۳ «فقط مردم شیعه نیستند که منتظر مهدی موعود (علیه السلام) هستند، بلکه انتظار منجی و مهدی، متعلق به همه مسلمان هاست. فرق شیعه با دیگران این است که شیعیان آن منجی را با نام و نشان، با خصوصیات گوناگون می‌شناسند؛ اما دیگر مسلمانان که به منجی هم معتقدند، منجی را نمی‌شناسند؛ تفاوت، اینجاست؛ و آلا اصل مهدویت مورد اتفاق همه

^۱ . بیانات در دیدار اساتید و فارغ‌التحصیلان تخصصی مهدویت، ۱۳۹۰/۰۴/۱۸

^۲ . همان

^۳ . سخنرانی در دیدار با جمع کثیری از پاسداران، ۱۳۶۸/۱۲/۱۰

مسلمان‌هاست».^۱ «ادیان دیگر هم در اعتقادات خودشان، انتظار منجی را در نهایت زمانه دارند؛ آنها هم در یک بخش از قضیه، مطلب را درست فهمیده‌اند؛ اما در بخش اصلی قضیه که معرفت به شخص منجی است، دچار نقص معرفتند. شیعه با خبر مسلم و قطعی خود، منجی را با نام، با نشان، با خصوصیات، با تاریخ تولد، می‌شناسد».^۲

نتیجه گیری

در مقایسه تطبیقی بین نظرات بهائیان و مسلمانان در موضوع مهدویت، این مسئله روشن شد که بهائیت، یکی از فرقه‌های جدا شده از اسلام و منکر وجود مقدس امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) است و به جای ایشان، علی محمد باب را امام زمان می‌داند و با استناد به برخی از آیات و روایات، سعی در انطباق آن بر عقاید انحرافی خود دارد. باب از آغاز دعوت خود، عقاید و آرای متناقضی ابراز داشت من جمله برتر دانستن خود از تمام انبیاء، منسوخ شدن اسلام با ظهور وی و ممنوع دانستن مطالعه غیر از کتاب بیان بود. با بررسی روایات متقن از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و ائمه اطهار (علیهم السلام)، بی اساس و متناقض بودن سخنان باب روشن می شود. آنچه مسلم است ویژگی های مهدی موعود (علیه السلام) در روایات شیعه به روشنی ترسیم شده که جای شک و شبهه ای را برای مدعیان باز نمی گذارد از جمله اینکه موعود از آل محمد (صلی الله علیه و آله) و از اوصیا و هم نام ایشان است. همچنین او دارای مقام امامت و از تبار پاکان می باشد. در این میان رهبران انقلاب نیز در موضوع مهدویت، هم نظر و هم راستا با روایات و بشارت های رسیده از

^۱ . بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم به مناسبت نیمه شعبان، ۱۳۸۴/۰۶/۲۹

^۲ . بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم به مناسبت نیمه شعبان، ۱۳۸۴/۰۶/۲۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) بر رد نظریات باطل بهائیان صحه میگذارند. امام خمینی (رحمه الله علیه) معتقد است امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، ولی الله و واسطه فیض و عنایات حق تعالی است و انسان کاملی است که صاحب ولایت مطلقه الهی و تداوم بخش رسالت انبیای الهی و سر امتداد لیلہ القدر است. رهبر معظم انقلاب نیز معتقدند فقط مردم شیعه نیستند که منتظر مهدی موعود (علیه السلام) هستند، بلکه انتظار منجی، متعلق به همه مسلمانهاست. فرق شیعه با دیگران این است که شیعیان آن منجی را با نام و نشان، با خصوصیات گوناگون می شناسند؛ اما دیگر مسلمانان که به منجی هم معتقدند، منجی را نمی شناسند. در این نوشتار با ارائه اسناد و مدارک متقن به این نتیجه دست پیدا شد که تنها منجی بشریت حضرت حجت ابن الحسن (عج الله تعالی فرجه الشریف) فرزند امام حسن عسگری (علیه السلام) است و هر ادعایی غیر از این مردود و باطل است.

فهرست

- آیتی، عبدالحسین، **کواکب الدریه فی مآثر البهائیه**، چاپ مصر، ۱۳۴۲ هـ-ق
- الویری، محسن، **گونه شناسی رویکردهای آموزه مهدویت در چهارچوب ظرفیت تمدنی**، تهران: نشر مشرق موعود، چاپ سوم، ۱۳۹۴ هـ-ش.
- جانی کاشانی، حاجی میرزا، **نقطه الکاف**، قم: موسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان، ۱۳۹۵ هـ-ش
- حسین، جاسم، **تاریخ سیاسی غیبت امام دوازدهم (علیه السلام)**، ترجمه: محمد تقی آتی الهی، تهران: نشر امیر کبیر، چاپ ششم، ۱۳۷۵ هـ-ش.

خامنه ای، علی، دیدار با اساتید و فارغ التحصیلان تخصصی مهدویت، ۱۳۹۰/۰۴/۱۸.

_____، دیدار با اقشار مختلف مردم به مناسبت نیمه شعبان، ۱۳۸۴/۰۶/۲۹.

_____، دیدار با جمع کثیری از پاسداران، ۱۳۶۸/۱۲/۱۰.

خمینی، روح الله، دانشنامه امام خمینی (رحمه الله علیه)، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (رحمه الله علیه)، ۱۴۰۰ ه-ش.

_____، صحیفه امام، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (رحمه الله علیه)، ۱۳۸۹ ه-ش.

سجستانی، ابی داوود، صحیح ابی داوود، مصر: دار الحدیث، چاپ اول، ۱۴۲۰ ه-ق

شیرازی، علی محمد، احسن القصص، تهران: موسسه مطبوعات امری، بی تا.

_____، بیان عربی، چاپ مصر، نسخه الکترونیکی

_____، لوح هیکل الدین، چاپ مصر، نسخه الکترونیکی

_____، بیان فارسی، چاپ مصر، نسخه الکترونیکی

صدوق، محمد بن علی، عیون اخبار الرضا (علیه السلام)، ترجمه: حمیدرضا مستفید-علی اکبر غفاری، تهران: صدوق، ۱۳۷۳ ه-ش

_____، کمال الدین و تمام النعمه، تحقیق: علی اکبر غفاری، قم: انتشارات دار الکتب الاسلامیه، چاپ ششم، ۱۳۹۵ ه-ش

طبرسی، احمد بن علی، الإحتجاج علی أهل اللجاج، ترجمه: بهراد جعفری، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چاپ پنجم، ۱۳۸۱ ه-ش

طبری، محمد بن جریر بن رستم، دلائل الامامه، قم: بعثت، چاپ اول، ۱۴۱۳ ه-ق

عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران: نشر امیر کبیر، چاپ ششم، ۱۳۷۵ ه-ش.

فاضل مازندرانی، اسد الله، **تاریخ ظهور الحق**، تهران: نشر موسسه ملی مطبوعات امری، ۱۹۴۴

ه-ق

محمد بن عیسی، ترمذی، **صحیح ترمذی**، ترجمه: محمدرضا رخشانی، تهران: نشر موسسه

انتشارات حسینی، ۱۳۹۹ ه-ش

نعمانی، محمد بن ابراهیم نعمانی، **الغیبه**، ترجمه: سید احمد فهری زنجانی، تهران: دار الکتب

الاسلامیه، چاپ اول، ۱۳۶۳ ه-ش